

S:t Eriks slott centrum för storpolitiken

ALMARE-STÄKET (1465). Sveriges ärkebiskop Jöns Bengtsson har nu även blivit riksföreståndare i och med att den förre riksföreståndaren Kettil Karlsson avlidit. Ärkebiskoparnas residens Sa Eriks slott i Almare-Stäket har alltså blivit centrum för storpolitiken.

Jöns Bengtsson befriades från kung Kristians fängelse i Köpenhamn av kung Karl Knutsson. Sedan ledde Jöns Bengtsson tillsammans med Kettil Karlsson ett uppror mot Karl Knutsson som ledde till att denne avsattes. Förvirringen i landet är stor - S:t Eriks slott bytte t ex äga

re tre gånger under Jöns Bengtssons fångenskap. Danskarna tog det två gånger! Att behärska Stäket är viktigt. Borgen har ett strategiskt läge vid infarten mot Uppsala, ärkebiskoparnas ämbetsplats. Eftersom de snabbaste och säkraste kommunikationerna går sjövägen ligger Stäket centralt

i förhållande till de övriga viktiga orterna Strängnäs, Västerås, Arboga, Örebro och det allmer betydande Stockholm.

Lättförsvaret

Slottet är också lätt att försvara på sin holme, oåtkomligt för murbräckor och rörliga stormningstorn. Vintertid är det lätt att säga upp vakar i isen och lägga upp hala isvallar.

Den som innehar Stäket kan således lätt styra landet och det har därför blivit ett centrum för storpolitiken.

För att ge ytterligare eftertryck åt platsens betydelse har den i likhet med ärkebiskopsgården i Uppsala fått namn efter landets skyddshelgon Erik den Helige.

Ärkebiskopen släpper fram gerillaförband

STÄKET (1471). Ärkebiskop Jacob Ulfsson hindrar landets laglige konung, kung Kristian I av Danmark, att passera sjövägen förbi Stäket. Upprorsledaren Sten Sture d ä tillåts därmed att med sitt gerillaförband gå över vid Stäkets färja på sin marsch mot Stockholm.

Rimkrönikan berättar:
"Under tiden drar Kristian till Stockholm igen
Vid Stäket fick han stort men.
Det var honom till ingen frömma
han kunde ej med skepp
därigenom komma

och månde han då illa låta
när han måste övergiva skepp
och båta."

Förl i kni ngsmöte: Ärkebiskopen viker för Sten Sture

KUNGSÄNGEN (1502). Riksföreståndaren Sten Sture d ä och ärkebiskop Jacob Ulfsson försonades vid ett möte utanför Näs kyrka i juni. Ärkebiskopen tvingades erkänna Sten Stures överhöghet och denne lovade i sin tur att ersätta de skador, som under striderna uppstått på ärkebiskopens egendom, särskilt S:t Eriks slott i Stäket.

Sedan flera år tillbaka har de haft olika uppfattning i unionsfrågan. När kung Hans i Danmark för några år sedan gjorde anspråk även på den svenska kungatronen, ställde sig ärkebiskopen på danske kungens sida.

Då tog Sten Sture illa upp. Han hade dock sedan slaget vid Brunkeberg 1471 styrt Sverige som riksföreståndare och hade aldrig saknat allmogens stöd.

Intriger

Ärkebiskopen hade emellertid så stor framgång med intrigerandet mot Sten Sture, att denne förlorade rådets stöd och därmed sin formella makt. I det läget brände Sture med sitt folk ärkebiskopens gårdar i Uppsala och Biskopstuna. När då Jacob Ulfsson svarade med att bannlysa Sten Sture, var brytningen dem emellan fullständig.

Hovmästare

Trots att kung Hans kom med 30.000 man till Sverige och be

segrade Stures trupper i några drabbningar - bl a vid Rotebro - och gjorde sig till kung i landet, hade Sten Sture fortfarande stöd hos allmogen. Det stödet var så starkt att den nye kungen inte helt vågade ställa herr Sten åt sidan. Denne utnämndes till "hovmästare", en roll som knappast kunde tillfredsställa en man som låtit framställa sig som S:t Göran i strid med Draken (d v s Danmark).

Sten Sture startade en landsomfattande upprorsrörelse, som ledde till att kung Hans drevs bort.

Fotnot 1977. Mötet vid Kungsängens (Näs) kyrka har i historieskrivningen "rönt hedern att räknas som en svensk riksdag". Stockholms-Näs hembygdsförening reste 1945 en minnessten utanför kyrkan med följande text: "Till minne av mötet mellan Riksföreståndaren Sten Sture d ä och Ärkebiskop Jacob Ulfsson i juni 1502 då Sveriges allmoge var samlad på Näs äng."